

8.86x35.9	1	עמוד 11	הארץ - כותרת	28/12/2022	84372521-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

גבולות הקולקטיב היהודי

יזהר הס

ל היהת חוקה לישראל, היה חוק השבות צריך להיות ראשון סעיף פיה. חגיגי. מפואר. אכן ראשה לבית לאומי של עם, שהיה מפוזר בין האומות והנה יש לו מולדת. חוק השבות הוא הסיבה שלשמה נתכנסנו. הוא בא לעולם בתחילת ימי החקיקה הישראלית. הובא למי לאת הכנסת בכ בתמוז תש"ט, יום השנה לפטירה של הרצל. השנה היתה 1950. הוא עבר פה אחת. איש לא העז להצביע נגד.

יש שהתאמצו בעת האחרונה להפריך את המיתוס, ולפיו חוק השבות הוא תמונת־מראה של חוקי נירנברג — אך גם הם יודו, שלא בכדי הוא קנה לו אחיזה. יש בכולנו שאיפה כמוסה לצדק פואטי, ופה הסמליות שוכת לב. מי שהיה יהודי די כדי להישלח לאושוויץ יידע, שמדינת ישראל היא ביתו ודלתה לעולם פתוחה לפניו. סעיף הנכד, המדיר שינה מעיני בצלאל סמוטריץ' ואבי מעוז, אמנם הוסף לחוק רק ב-1970, ואולם האקט הזה היה טכני בעיקרו. בפרקטיקה הנוהגת נכללו נכדים גם לפני כן. וכי היה איש מעלה בדעתו דבר אחר?

כמה מהעולים מאירופה שלאחר השואה, כמה מניצולי השואה, משארית הפליטה שעלתה לישראל בתחילת שנות ה-50, לא היו יהודים על פי ההלכה? כמה אלפים? עשרות אלפים? איש לא העז לשאול. גם הרבנות הראשית או העלימה עין. הם עלו לכאן, אודים מוצלים מאש, נטמעו בעם ישראל, ובא לציין גואל. ככה פשוט.

כבר בתחילת ימי הצינון, ובוודאי מימי העלייה השנייה ואילך, היה ברור לרבים ממנהיגי התנועה ולראשי היישוב, שיש פער מובן, מוכר, לגיטימי ולא מטושטש בין ההגדרה הדתית ובין ההגדרה הלאומית. לעם ישראל יש הגדרה רחבה יותר מההגדרה הצרה של "מיהו יהודי" במובן ההלכתי. ולא מפני שההגדרה ההלכתית איננה ראויה, או איננה רלוונטית לבני האדם החיים על פיה — אלא מפני שרוב עם ישראל בעת החדשה אינו חי חיים הלכתיים. לו היתה התנועה הצינונית מגבילה את עצמה אך ורק למי שהיהדות על פי פרשנותה ההלכתית־האורתודוקסית המחמירה רואה בו יהודי כשר, ייתכן מאוד שמקצת נואמי הקוֹ נגרס הצינוני הראשון בבאזל היו מסולקים ממנו כבושת פנים. השתגעו?

חוק השבות הוא סמל, כמו הדגל, כמו ההמנון, כמו מגילת העצמאות. הוא מסמן לספינות טרופות־ימים שלעם היהודי יש חוף מבטחים

חוק השבות הגדיר ומגדיר זה דורות את גבולות הקולקטיב של העם היהודי. זכאי חוק השבות (והיא הטרמינולוגיה שאנו משתמשים בה בסוכנות היהודית, וכך גם בממשלת ישראל) אינם מועמדים פוטנציאליים לעלייה ותו לא — אלא גם מוֹ עמדים רצויים, אפילו מחוזרים, בכל תוכנית שעוסקת בקשר עם מדינת ישראל ובחיוזק הזהות היהודית — תוכניות כגון "תגלית", "מסע", נעל"ה, או מחנות קיץ יהודיים בכל מדינות ברית המועצות לשעבר.

מדינת ישראל והעם היהודי, בצוותא חדא, השקיעו מי־ליארדים בטיפוח האוכלוסייה החשוכה הזאת אף על פי שמקצת תה איננה יהודייה על פי ההלכה. כל זאת מתוך תחושה עמוקה של אחריות היסטורית ובחשיבה אסטרטגית מרחיקת ראות. העם היהודי איננו גדול דיו כדי לנהוג בפזרנות ולדחוק אל מחוץ לגבולותיו את נכדיו ונכדותיו.

ואם כבר צוין פרויקט "תגלית" — הפרויקט החינוכי המצליח ביותר בעולם היהודי כיום — בכל 22 שנות קיומו הוא הביא לביקור בארץ מאות אלפי סטודנטים יהודים בני 18 עד 32 מכל רחבי העולם. לא כל הבאים היו יהודים, אך כולם היו זכאי חוק השבות. רבים מהם היו נכדים ליהודים. והנה, החוויה האינ־טנסיבית הזאת, החוויה המעצבת, שמחקרים אין ספור נכתבו עליה, הצליחה לעצב אצל רבים מהם זהות יהודית שלפני כן לא חשו בה. הם מזדהים כיום, במספרים שלא נראו לפני "תגלית", כיהודים.

האפתיה נהפכה למודעות, לזהות, לקשר שרוצים לקיים לאורך זמן עם הקולקטיב היהודי ועם מדינת ישראל. אם כן, דווקא בפניהם רוצים אנחנו לסגור כעת את דלתותינו?

אם ממשלת ישראל המתהווה תרים יד על חוק השבות, היא תגדע באחת את המסגרת הקולקטיבית שאיפשרה לרבים מיהודי העולם — גם אם לא עלו לכאן וגם אם לא יעלו לעולם — להתבונן על מדינת ישראל ולחוש שהיא שלהם גם כן. אין לשנות תג או אות בחוק השבות. ראשית, מפני שהוא מגשים את תכליתו ברוחב הלב הראוי לעם קטן מידות, שכמאה השנים האחרונות הושמדו שליש מבניו ובנותיו. ושנית, מפני שחוק זה כבר חרג מנפקויותיו הפרקטיות. מדובר בסמל. כמו הדגל, כמו ההמנון, כמו מגילת העצמאות — חוק השבות הוא המגדלור המבהב על החוף. הוא מסמן לספינות טרופות־ימים, שיש לו לעם היהודי חוף מבטחים.

בשם הצינונית, בשם העם היהודי — אל תיגעו בחוק השבות.